

Бухтіярова Марина,

Національний університет «Острозька академія»

НАУКОВО-ФАНТАСТИЧНИЙ РОМАН ЯК КОСМІЧНИЙ ПРОЕКТ

У статті розглядається науково-фантастичний роман Станіслава Лема «Голос Господа» та його зв'язок з науковими проектами XX століття.

Ключові слова: *проект, «Голос Господа», SETI, «Манхеттенський проект», дослідження, позаземні цивілізації, зброя.*

В статье рассматриваются научно фантастический роман Станислава Лема «Глас Господа» и его связь с научными проектами XX века.

Ключевые слова: *проект, «Глас Господа», SETI, «Проект Манхэттен», исследование, внеземные цивилизации, оружие.*

A science fiction novel «His Master's Voice» by Stanislaw Lem and its connection with scientific projects in XX century are considered in this article.

Key words: *project, «His Master's Voice», SETI, «Manhattan Project», exploration, extraterrestrial civilizations, weapon.*

С. Лем – це письменник-фантаст, чії літературні шедеври потребують попередньої підготовки та обізнаності не тільки у літературі, а й у цілій низці точних наук. Його роман «Голос Господа», який вміщує в собі не фантастичні подорожі та пригоди, такі звичні для читача, але незвичне сплетіння кібернетики, фізики, хімії, математики з історією та філософією. Дія роману розгортається в одному з штабів Пентагону, де науковці працюють над розшифровкою сигналу, який на їхню думку був посланий з космосу. Проте у ході досліджень з'являються різні суперечливі гіпотези, що врешті решт призводить до сумнівів щодо автентичності сигналу і закриття проекту.

Після прочитання «Голосу Господа» і аналізу подій у космічній науковій діяльності, складається враження, що даний твір не просто

науково фантастичний роман, а розповідь про реальні події, які відбувалися у другій половині XX століття. Саме тоді зародилися такі проекти як SETI (Search for Extraterrestrial Intelligence) та «Проект Манхеттен», які мали багато спільного з проектом «Голос Господа», діяльність якого описана С. Лемом.

Проект SETI почав свою діяльність у 1959 році і це спільна назва проектів, які займаються пошуком позаземних цивілізацій. Робота проекту полягала в детальних дослідженнях всього, що пов'язано якимось чином з позаземними цивілізаціями та встановлення контакту з ними [3, с.15]. Вчені всього світу були залучені до діяльності у даному проєкті, який фінансувався різними організаціями, включаючи NASA. Одним з етапів дослідження був проєкт SETI@home, запущений в Університеті Каліфорнії в Берклі, робота якого полягала в залученні власників персональних комп'ютерів до розшифровки сигналів, прийнятих радіотелескопом. Таким чином можливість працювати над встановленням контакту надавалась також людям, які не мають нічого спільного з наукою. Існував ряд проблем, з якими стикнулись науковці у пошуках інших цивілізацій, основними були: що шукати, як шукати та де шукати [3, с.17]. За роки існування SETI на розв'язання даних проблем було витрачено величезні кошти, послано декілька послань в космос, які складалися з зондувальних, аналогових та цифрових сигналів, використано найпотужнішу техніку, але робота не дала очікуваних результатів – зв'язку не було встановлено [5].

«Проект Манхеттен» не мав нічого спільного з проектом SETI крім місця заснування – США. Даний проєкт був створений у 1943 році, в ньому брали участь вчені з США, Великобританії, Німеччини та Канади. Дослідження, які проводили у рамках проєкту, були секретними і залишалися такими навіть після закінчення війни. Адже метою проєкту було створення атомної бомби. За час існування проєкту було створено три атомні бомби, дві з яких було скинуто на японські міста Хіросіма та Нагасакі. Відомо також, що Радянський Союз також працював над створенням атомної бомби, але перші випробування були аж в 1949 році [4, с.11].

Що ж об'єднує на перший погляд такі несхожі проєкти? Можливо, саме «Голос Господа»? Розглянувши окремо SETI та «Проект Манхеттен» не вдається знайти багато спільних рис з проектом, описаним С. Лемом. Але якщо проаналізувати його детальніше, то

можна виявити опис як SETI, так і «Проекту Манхэттен». Сам С. Лем написав майже через 20 років після виходу роману такі слова: «Найбезпечніший спосіб приховати незвичайну ідею, кожна деталь і кожна подробиця якої правдива, – це опублікувати її під виглядом наукової фантастики. Як діамант, який кинули в купу битого скла, стає невидимим, так і справжнє одкровення, перемішане з маячною НФ, уподібнюється їм і тим самим перестає бути небезпечним. Не будучи проте в силах позбавитись всіх своїх побоювань відразу, я розповів лише краєчок таємниці, написавши в 1967 році фантастичний роман «Голос Господа» [6, с.233]. Що ж так вдало замаскував С. Лем? Де у романі закінчується вигадка і починається опис реальних подій?

«Голос Господа» – це проект, над яким працювала група вчених з різних куточків світу таємно. Мета проекту, описаного С. Лемом і проекту SETI – однакова. Але учасники SETI відправляють у космос послання, намагаючись зв'язатись з іншими цивілізаціями самотужки, а науковці з «Голосу Господа», як їм здається, пройшли далі – вони змогли зафіксувати посланий сигнал. Проте дослідження тривали досить довго, а результатів не було. Усі вчені мали власні думки щодо послання, а сказати і довести щось конкретне ніхто не міг. Тому завершення проектів було однаковим – людству залишились лише здогадки – існують позаземні цивілізації, які схожі з нашою чи ні.

Проте проект «Голос Господа» міг виявитись цінним не тільки для встановлення контакту, а й для проведення війовничих дій. Існувала гіпотеза, що вловлений сигнал може бути не чим іншим, як зброєю, яку послали або для знищення Землі, або для воєнних дій. І тому за дослідницькою діяльністю вчених слідували американські військові, адже існувала ймовірність того, що вороги (Радянський Союз) також працює над розшифровкою сигналу. Саме дана версія зближує «Голос Господа» і «Проект Манхеттен». Версія існування надпотужної зброї, яка може знищити все людство та приховування цього факту існувало в обох проектах. Учасники обох проектів розуміють всю серйозність їхніх досліджень, у них виникає страх і цікавість. З одного боку – потрібно довести дослідження до кінця, дізнатися що ж нове вони можуть отримати, а з іншого – всі прекрасно розуміли, якщо будь-яка сторона використає винайдену зброю, то взаємного знищення не уникнути [1].

Звичайно, «Голос Господа» – це всього на всього науково-фантастичний роман, ще один геніально продуманий шедевр видатного польського фантаста. Але описані в ньому події здаються настільки реальними, автор наводить стільки фактів, гіпотез і формул, що на якусь мить не покидає відчуття реальності існування проекту. «Голос Господа» – це не тільки опис спроби пізнання іншої розумної цивілізації, а перш за все детальне вивчення думок та почуттів людей, які живуть цим. Такою розповіддю С. Лем намагається привернути увагу людства до власного вдосконалення, що є значно важливішим, ніж пошук ідеальних світів.

Література:

1. Амусин М. Драмы идей, трагедия людей//Знамя. – 2009. – №7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://magazines.russ.ru/znamia/2009/7/am19-pr.html>
2. Борисов В. Голос жителя Земли//НЛО. – 2006. – №82. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://magazines.russ.ru/nlo/2006/82/bo20-pr.html>
3. Гиндилис Л. SETI: Поиск Внеземного Разума. – М. : Физматлит, 2004. – С. 15-18.
4. Гровс Л. Теперь об этом можно рассказать. – М. : Атомиздат, 1964. – С. 10-15.
5. Зайцев А. Межзвездные радиопослания//Наука и жизнь. – 2006. – №4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nkj.ru/archive/articles/5178/>
6. Лем С. Системы оружия двадцать первого века или Эволюция вверх ногами // Химия и Химики. – 2009. – №4. – С. 232-269.
7. Так говорил...Лем (Беседы со Станиславом Лемом). [Електронний ресурс]. – [http://www.e-reading.org.ua/chapter.php/98934/3/Lem_16_Tak_govoril__Lem_\(Besedy_so_Stanislavom_Lemom\).html](http://www.e-reading.org.ua/chapter.php/98934/3/Lem_16_Tak_govoril__Lem_(Besedy_so_Stanislavom_Lemom).html)